

Pericopa Ki Tavo - Despre Toraua scrisă pe pietre [anul 5782]

În pericopa noastră Moise îi poruncește lui Israel: „În ziua în care veți trece Iordanul spre țara pe care ți-o dă Adonai Elohecha al tău, să ridici pietre mari, să le zugrăvești cu var; să scrii pe ele toate cuvintele acestei Tora când vei fi trecut ... Când veți trece Iordanul, să ridicați pietrele acestea, pe care vi le poruncesc eu astăzi, pe muntele Ebal și să le zugrăvești. Și să zidești acolo un altar pentru Adonai Elohecha (al tău), un altar din pietre, să nu folosești fier asupra lor; din pietre întregi să zidești altarul lui Adonai Elohecha (al tău) și să aduci pe el arderi-de-tot pentru Adonai Elohecha (al tău). Și să aduci jertfe de pace și să mănânci acolo și să te bucuri în fața lui Adonai Elohecha (al tău). Și să scrii pe pietre deslușind bine toate cuvintele acestei Tora”. (Deuteronom 27:2-8).

În această pericopă noi învățăm printr-un limbaj dual că trebuie scrise „toate cuvintele acestei Tora” pe pietre. Întrebarea care se pune instantaneu este, cum s-a putut face acest lucru? Vom vedea în continuare o parte din comentariile propuse la cheștiunea scrierii.

Prima problemă grea este de ce obligațiunea scrierii apare de două ori (versetele 3 și 8) și ce înseamnă adăugarea „deslușind bine”? Iată, pare că Iosua 8:30-34 ar explica clar această problemă: „Atunci Iosua a construit un altar Lui Adonai Elohei Israel pe muntele Ebal, așa cum Moise, robul lui Adonai, le poruncise fiilor lui Israel și așa cum este scris în cartea de Tora a lui Moise, un altar din pietre întregi ... acolo, Iosua a scris pe pietre o copie a Toraei lui Moise *Mișne Tora* מִשְׁנֵה תּוֹרָה pe care o scrisese Moise înaintea fiilor lui Israel ... Apoi Iosua a citit (cu voce tare) toate cuvintele Toraei, binecuvântările și blestemele așa cum erau scrise în cartea de Tora”.

Dacă Iehosua/Iosua a scris cartea „Duplicatul Toraei lui Moise”, atunci pare că el a scris toată Toraua pe pietre. Aceasta fiindcă toată Toraua este socotită ca „Toraua lui Moise”, așa cum apare în Maleahi 4:4: „Aduceți-vă aminte de Toaua lui Moșe, robul meu, legile și dispozițiile pe care le-am poruncit la Horev pentru tot Israelul”. O altă variantă ar fi să vedem în „Duplicatul Toraei lui Moșe” doar cartea Dvarim/Deuteronom. Problema este că cuvântul *mișne* מִשְׁנֵה - duplicare înseamnă dublură și copiere. Aceasta ar însemna că Iosua a scris copia cuvintelor pe care le-a poruncit Moise. În orice caz, și cel care vrea să înțeleagă cele scrise în Iosua că ar fi vorba de întreaga Tora, trebuie să deconecteze cele scrise aici de cele scrise în Dvarim/Deuteronom. Trebuie să amintim aici în acest context pe marele istoric evreu Iosefus Flavius (sec. 1 e.n.) care spune că Moise a primit porunca să pună blestemele înainte, iar el i-a întrebat pe vinovați și ei au fost de acord. Iar Moise a scris el însuși blestemele și binecuvântările și le-a scris înainte de moarte pe cele două părți ale altarului.

Dacă vom ignora greșeala clară a istoricului că Moise ar fi traversat Iordanul, atunci avem aici o a treia variantă, anume că pe pietre au fost scrise blestemele și binecuvântările.

Să trecem la părerea primului grup de înțelepți, Tanaim, cei care apar mai ales în Mișna. Acolo, în tractatul Sota 7:5 scrie: „După aceea au adus pietrele, au construit altarul și l-au zugrăvit și au scris pe el toate cuvintele Toraei în 70 de limbi, din cauză că scrie „deslușind bine”. Au fost și alți înțelepți care văzând problematica acestui comentariu, au propus alte variante. Printre ei putem enumera pe Rabi Yișmael care susține că a fost scrisă toată Toraua în 70

de limbi, Rabi Şimon Ben Yohai care spune că a fost scrisă doar „Mişne Tora”, adică ori toată Tora ori cartea Dvarim/Deuteronom, iar Rabi Elazar Ben Şimon ne spune că au fost scrise doar legile care interesează popoarele lumii.

Comentarii din Evul Mediu ca şi cei din epoca modernă au continuat să caute şi alte variante. Marele înţelept Rasag (Irak sec. 7) şi în urma lui Even Ezra au apreciat că au fost scrise doar mişvoturile în mod prescurtat.

Rabi Iosef Caspi (sec. 14) a crezut că au scris pe pietre doar cele zece porunci, deoarece ele conţin în ele toată Toraua. Şi alţi înţelepţi au fost de părerea aceasta. Şi mai târziu, în sec. 19 înţelepţi evrei au încercat să rezolve enigma. Rabi Iţhak Ber Levizon spune că Iehoşua/Iosua a scris pe pietre câteva mişvot, blestemele şi binecuvântările şi pericopa „Haazinu”. A fost şi un înţelept în Italia, Rabi Moşe Aşkenazi care a scris că pe pietre erau scrise doar blestemele, fiindcă ele sunt temelia moralei.

Până aici am văzut peste zece comentarii la întrebarea ce a fost scris pe pietre. Diferenţa enormă între variante este rezultatul problemei tehnice de a scrie mult pe un spaţiu foarte mic. La majoritatea lor lipsesc argumentele pentru care au fost alese. Profesorul de Talmud, Meir Bar-Ilan propune ca soluţie ultima variantă pe care am adus-o. El susţine că „toate cuvintele acestei Tora” se referă la ultima învăţătură înaintea acestei porunci şi anume la „blesteme” din cap. 27. Acest comentariu se bazează pe principiile scrierii în epoca antică, după cum ne sunt divulgate în Tanach: transmiterea tradiţiei prin două medii: oralul şi scrisul care reprezintă cele spuse cu voce tare, iar spusele cu voce tare reprezintă cele scrise.

În lumea antică scrierea era folosită pentru rezervarea lucrurilor spuse. De exemplu : „Samuel a vorbit poporului despre legea regelui, le-a scris într-o carte şi a aşezat-o înaintea lui Adonai” (1Samuel 10:25). Samuel a scris în carte vorbele pe care le-a spus poporului. Cine vrea să ştie ce a spus, le poate citi din carte. Această metodă apare în Tanach mai mult de zece ori. Noi citim: „Moise a venit şi a vestit poporului toate cuvintele lui Adonai ... şi Moise a scris toate cuvintele lui Adonai” (Exod 24:3-4). Aici avem două porunci, una orală iar a doua scrisă ca un fel de aprobare. Mai târziu scrie: „Şi Adonai a spus către Moise, pune în scris cuvintele acestea, căci pe temeiul acestor cuvinte am încheiat cu tine legământul şi cu Israel” (Şmot/Exod 34:27). Aşa cum se face un contract astăzi, la fel se finaliza înainte cu mii de ani: întâi se ajungea la o înţelegere şi pe urmă se puneau lucrurile în scris pentru semnătură. Aşa s-au pus în scris nu numai cuvintele Domnului sau legământele cu El, ci cărţi întregi şi poezii.

Un alt argument este că noi învăţăm din text că blestemele au fost spuse doar oral fiind nevoie să fie scrise. Se poate observa că ele au acelaşi ritual, iar la sfârşit se adaugă la fiecare „Şi poporul răspunde Amen”, adică leviţii blestemă, iar poporul răspunde după ei. Aşa este rugăciunea şi astăzi, hazanul binecuvântează iar poporul răspunde. În afară de asta, este scris clar că blestemele au fost spuse „cu voce tare” (ca. 27, versetul 14). Implicare la această necesitate de a scrie blestemele găsim în ultimul: „Blestemat este cel care nu susţine cuvintele acestei Tora şi nu le împlineşte” (Deuteronom 27:26). Pare că expresia „acestei Tora” se referă la toate blestemele. Cu alte cuvinte, pe muntele Eival au scris aceeaşi Tora pe care au spus-o cu voce tare, adică blestemele.

Mai sunt şi argumente practice, de cum decurge o adunare a poporului unde se citeşte un legământ. Noi nu vom analiza acest aspect. Putem spune doar că există o similitudine profundă între două adunări în care s-a încheiat un legământ între poporul evreu şi Hakadoş Baruch Hu. Primul este citirea celor zece porunci la Muntele Sinai, iar al doilea este al nostru, citirea „blestemelor”. Despre ambele este scris aproape identic: la porunci „toate aceste cuvinte” (Exod 20:1), iar la blesteme „toate cuvintele acestei Tora” (Deuteronom 27:3). Cuvântul „toate”, din pricina contextului, se poate referi doar la toate cuvintele spuse la acest eveniment. După acest comentariu, cuvântul „Tora” aici se poate referi doar la aceste blesteme, care într-un fel conţin toată Toraua, la fel ca cele zece porunci: interzicerea idolatriei, respectarea părinţilor, furt, adulter, nedreptate, omor. Aşa că varianta aceasta după care pe pietre s-au scris doar blestemele pare a fi plauzibilă.

Vom încheia cu cea ce sigur nu a fost la scrierea Toraei pe aceste pietre: o minune, după cum au încercat unii să susţină. Noi ştim, că minunile s-au terminat în momentul în care primul evreu a ieşit din râul Iordan şi a pus piciorul pe pământul Israelului. Unele evenimente care pot fi explicate doar ca minuni, poate noi nu ştim să le explicăm

altfel.